

Nr 23.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående beredande av rörelsekapital för Svenska kronkreditaktiebolaget; given Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen besluta att bemyndiga

1:o) riksgäldskontoret att ej mindre träffa avtal med ett antal privatbanker om öppnandet av en kredit å 100 miljoner kronor i och för tillhandahållande av medel till Svenska kronkreditaktiebolaget för bestridande av i samband med avtal med främmande makter utlovade krediter, än även för höjning av nämnda bolags garantifond tillhandahålla bolaget statens 5 procent obligationer till belopp, som erfordras för ökning av bolagets upplåningsrätt, under förutsättning att bolagets aktiekapital ökas till samma belopp som garantifonden; samt

2:o) Kungl. Maj:t att ikläda statsverket ansvarsskyldighet för den förlust, som skulle kunna åsamkas bolaget på grund av krediter, vilka bolaget tillhandahåller i enlighet med nu gällande eller blivande handelsavtal med främmande makter, i den mån sådan förlust föranledes av uppställda räntevillkor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Efter gemensam beredning med hans excellens herr ministern för utrikes ärendena anförde härefter chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, följande:

Historik m. m.

I proposition nr 74 till 1918 års lagtima riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att såsom säkerhet för obligationer, utgivna av ett enligt vissa grunder bildat aktiebolag med uppgift att åt utländska banker och bankirer bereda svensk kredit, finge genom riksgäldskontoret tillhandahållas bolaget ett belopp av 10,000,000 kronor i av svenska staten utgivna 5 procent obligationer. Denna proposition blev av riksdagen bifallen.

Vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t av detta ärende den 8 februari 1918 anförde jag, bland annat: Bland de olika problem av ekonomisk innebörd, som den nuvarande kristiden medfört, hade finansieringen av varuutbytet med främmande länder allt mer trängt i för-

grunden. Ytterst vore anledningen härtill att söka i de rubbningar, de olika ländernas valutor undergått genom kristidens inverkan. Men därtill hade på senare tid även kommit en medveten strävan från de främmande med oss affärsdrivande ländernas sida att genom åtskilliga i samband med varuutbytet stående finanstransaktioner söka i görligaste mån uppväga den nedsättning i förhållande till vår valuta, deras egen under krigets inverkan lidit. I sin enklaste men ock mest påtagliga form hade denna strävan tagit sig uttryck i en fordran från dessa länders sida att vid köp av svenska varor erhålla mer eller mindre långvarig kredit. Därjämte hade på sista tiden krav framställts, att vid import till Sverige av varor från utlandet utom den avtalade köpeskillingen kredit här skulle beredas det exporterande landet, vilket med den sålunda vunna krediten kunde, oberoende av växlingarna i den egna valutatan, likvidera de inköp av svenska varor, som för landet i fråga kunde äga rum.

Vidare erinrade jag, att under kristidens början den affärsmässiga finansieringen av vårt varuutbyte med utlandet var helt överlämnad åt den enskilda affärsverksamheten, men att kreditgivningen till utlandet sedermera reglerats genom ingripande av riksbanken och genom inrättande av finansrådet, till vilket frågor om tillämpningen av betalningsvillkoren vid försäljning av svenska varor till utlandet i fall av behov skulle hänskjutas.

I fortsättningen av mitt anförande framhöll jag, att, sedan varuknappheten med världskrigets oavbrutna fortsättande alltmera stegrats och i samband därmed fordringarna på olika fördelar vid export av egna varor från de främmande länderna alltmera skärpts, det visat sig erforderligt att kunna på det för oss minst olägliga sättet finna en form, i vilken kredit kunde beredas utlandet i sådana fall, där det trots olägenheterna vore en viktig statsangelägenhet att en sådan kredit kunde anordnas. Då det ej gärna låte sig tänkas, att staten själv och direkt anordnade denna kredit, hade den lämpligaste utvägen synts mig vara, att genom enskilda penninginrättningar, men under viss kontroll och garanti av staten, bildades ett företag, vilket efter anskaffande av erforderliga medel genom upplåning inom landet skulle tillhandahålla utlandet den kredit, som kunde bära medgivas.

Ett sådant institut, benämnt Svenska kronkreditaktiebolaget, har även bildats och trätt i verksamhet i enlighet med av mig vid ärendets föredragning inför Eders Kungl. Maj:t angivna och av riksdagen sedermera godkända grunder. Det torde vara lämpligt att här erinra om de viktigaste av dessa grunder.

Bolagets verksamhet har, såsom framgår av vad jag redan yttrat, till föremål att åt utländska banker och bankirer bereda svensk kredit, och skola medel härtill anskaffas genom av bolaget utfärdade obligationer. Bolagets aktiekapital utgör 10,000,000 kronor och har tecknats av några av våra större banker. Svenska staten har såsom en garantifond genom riksgäldskontoret tillhandahållit bolaget ett belopp av 10,000,000 kronor i svenska statens obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida samt förskrivna med 5 procent årlig ränta. Dessa obligationer, som utgöra tilläggssäkerhet för bolagets obligationslån, skola för inlösen av dessa lån få tagas i anspråk endast i den mån bolagets aktiekapital och egna fonder samt den direkt för obligationslånen pantförskrivna säkerheten därtill ej skulle förslå. För andra bolagets förbindelser än obligationslånen svarar ej garantifonden. Bolagets upplåningsrätt är för närvarande begränsad till fem gånger det sammanlagda beloppet av dess aktiekapital och garantifond, d. v. s. 100,000,000 kronor. De av riksgäldskontoret tillhandahållna obligationerna skola, därest de ej, på sätt jag nyss angivit, tagits i anspråk, utan vederlag återlämnas till riksgäldskontoret vid bolagets upplösning. Bolagets årliga utdelning till aktieägarna må ej överstiga 6 procent å aktiekapitalet. Sedan stadgad avsättning till reservfond och nämnda utdelning till aktieägarna ägt rum samt dessa senare, därest under ett eller flera år sådan utdelning ej skett, även bekommit vad däri brustit, skall årsvinsten fördelas så, att två tredjedelar därav tillfalla bolaget och en tredjedel staten. Det samlade beloppet av statens vinstandelar skall emellertid utbetalas först vid bolagets upplösning utan rätt för staten till någon räntegottgörelse för den tid, dess vinstandelar inestätt hos bolaget. Bolagets verksamhet skall upphöra senast före utgången av år 1923.

Svenska kronkreditaktiebolaget, vilket sålunda bildats för att tillgodose statens behov av kredit på grund av träffade handelsavtal med främmande länder, har under den tid, bolaget varit i verksamhet, tillhandahållit sådan kredit åt såväl centralmakterna som de med dem i krig varande allierade makterna. I överensstämmelse med av mig nyss angivna grunder har bolaget anskaffat härför nödiga medel genom utgivande av obligationer. Dessa löpa med 6 procent årlig ränta och förfalla till betalning tre år efter utfärdandet. Bolaget har hittills utsläppt tre låneemissioner å resp. 10, 15 och 12.5 miljoner kronor. De två tidigare emissionerna hava blivit slutsålda men den senaste, som utsläppt under nästlidne september månad, har rönt mycket ringa efterfrågan, i det att densamma endast till en mindre del funnit köpare. Den förnämsta anledningen härtill synes mig vara att söka däri, att

obligationerna, i överensstämmelse med bolagets uppgift att endast tillsvidare fungera, såsom jag redan nämnt, äro ställda på kort tid och därigenom ej blivit så begärliga som andra goda obligationer med samma räntefot men ställda på längre tid.

Med förmälan att bolaget under den närmaste framtiden vore i behov av betydligt ökad kapitaltillgång samt under erinran om svårigheten att erhålla erforderliga medel genom försäljning av obligationer utan betydande förhöjning av räntesatsen, har bolaget nu hemställt om utverkande hos riksdagen av bemyndigande för riksgäldskontoret *dels* att träffa avtal med ett antal privatbanker om öppnandet av en kredit å 100 miljoner kronor i och för tillhandahållande av medel till bolaget för bestridande av i samband med avtal med främmande makter utlovade krediter, *dels ock* att för höjning av bolagets garantifond tillhandahålla bolaget statens 5 procent obligationer till belopp, som erfordras för ökning av bolagets upplåningsrätt, under förutsättning att bolagets aktiekapital ökas till samma belopp som garantifonden.

*Framställning
från Svenska
kronkredit-
aktiebolaget.*

Därjämte har emellertid bolaget — som, enligt vad ovan nämnts, har att tillhandahålla utlandet av svenska staten medgiven kredit och därför också har att taga hänsyn till de därvid å ena eller andra sidan överenskomna villkoren — påyrkat, att statsverket ikläder sig ansvarsskyldighet för den förlust, som skulle kunna åsamkas bolaget på grund av krediter, vilka bolaget tillhandahåller i enlighet med nu gällande eller blivande handelsavtal med främmande makter, i den mån sådan förlust föranledes av uppställda räntevillkor.

Fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret hava icke haft något att erinra mot bolagets hemställan.

Då bolagets senaste låneemission ej haft den framgång, som förväntats, synes det mig vara nödvändigt att taga under övervägande, huru anskaffandet av för bolagets rörelse nödiga medel lämpligen skall kunna ske. Den utväg, som därvid kunde synas närmast ligga till hands, är att genom nedsättning av emissionskursen eller höjning av räntesatsen å bolagets obligationer söka göra dessa så begärliga, att de därigenom tryggades i konkurrensen på lånemarknaden. Utsläppandet av kronkreditbolagets obligationer med en väsentligt högre räntefot än den, som nu är vanlig för med dessa jämförliga värdepapper, kan emellertid befaras medföra en höjning av den allmänna räntefoten å obligationer. Då en sådan försämring av lånevillkoren givetvis skulle innebära en allvarlig olägenhet med hänsyn till fyllandet av såväl

*Departements-
chefen.*

statens och kommunernas som industriens legitima lånebehov, synes mig denna utväg icke tillräddlig.

Innan jag ingår på det förslag, som från bolagets sida framställts till frågans lösning, torde det vara nödvändigt att något redogöra för bolagets medelsbehov för den närmaste tiden. Enligt vad bolaget meddelar uppgå de hittills upptagna krediter, som icke motsvaras av sålda obligationer till ett belopp av omkring kr. 34,000,000: —

erfordras

under innevarande år	»	30,750,000: —
och för 1919 års första kvartal	»	24,750,000: —

Summa kr. 89,500,000: —.

Ett så betydande belopp torde enligt min mening, därest man ej vill anlita den av mig här ovan antydda utvägen, knappast kunna anskaffas på annat sätt än genom statens direkta mellankomst i en eller annan form, detta i synnerhet som landets penningmarknad under den närmaste framtiden torde komma att i stor utsträckning tagas i anspråk i och för skattelikvider och direkt statsupplåning. Då det sålunda torde vara nödvändigt, att kronkreditbolaget genom statens försorg förses med de medel, som erfordras för att detsamma skall bliva i stånd att fylla sitt vid stiftandet avsedda ändamål, synes det mig också vara lämpligast att, på sätt bolaget självt föreslagit, här besluta sig för samma anordning, som förut under innevarande år genomförts beträffande medelsanskaffningen till vissa statskommissioners affärsverksamhet. Denna anordning, vilken av årets lagtima riksdag lämnades utan erinran, innebär, såsom jag framhöll i mitt yttrande vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 31 sistlidne maj av frågan angående beredande av rörelsekapital åt folkhushållningskommissionen, att landets 23 största banker åtagit sig att åt riksgäldskontoret inrymma en kredit av 550,000,000 kronor, avsedd att användas för finansierandet av folkhushållnings-, bränsle- och industrikommissionernas verksamhet. Denna kredit utnyttjas enligt avtalet på så sätt, att riksgäldskontoret hos de i överenskommelsen deltagande bankerna disponerar löpande räkningar, å vilka respektive kommissioner äga att draga medel intill för varje kommission fastställt belopp. Såsom säkerhet för dessa löpande räkningar skall riksgäldskontoret efter hand till bankerna överlämna tre månaders skuldförbindelser, var och en lydande å 500,000 kronor, intill det belopp, varmed respektive bank deltagar i krediten.

Då jag nu vid övervägande av den föreliggande frågan funnit

mig böra stanna vid att föreslå, att kronkreditbolagets medelsanskaffning anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de nyssnämnda kommissionernas, vill jag till en början frambälla, att bolaget fyller en uppgift, som måste anses vara av väsentlig betydelse för uppehållande av viktiga grenar av folkhushållningen och näringslivet och därigenom kan anses intaga en ställning, som i detta hänseende är likartad med de nämnda kommissionernas. Den ifrågasatta anordningen synes så mycket hellre kunna förordas, som därigenom näppeligen torde orsakas någon utgift för staten. Såvitt nu kan bedömas, torde nämligen bolaget självt kunna täcka omkostnaderna för den åt bolaget lämnade krediten med de inkomster, som det kan betinga sig för sin utlåning till utlandet. I samma mån som de till utlandet lämnade krediterna slutligen likvideras, också bolagets skuld komma att till fullo kunna återbetalas.

Emellertid synes icke helt böra lämnas ur sikte den möjligheten, att förlust likväl skulle kunna uppstå å bolagets rörelse. I den mån villkor i fråga om räntans storlek uppställs i samband med handelsavtalen, kan nämligen bolaget icke genom en ökning av räntesatserna hålla sig skadeslöst mot uppkomna förluster av ett eller annat slag. Det synes mig därför ej heller vara annat än rättvist att, därest bolaget av sådan auledning åsamkas förluster, staten också, på sätt bolaget begärt, håller detsamma skadeslöst därför.

Såsom jag nämnt, beräknas bolagets medelsbehov intill den 1 april 1919 till i runt tal 90 miljoner kronor. Det synes mig lämpligt, att den nu ifrågavarande krediten bestämmes till ett något högre belopp eller 100 miljoner kronor. Förslag till avtal med ett antal av ovannämnda banker, vilka enligt vad jag inhämtat, äro villiga att för ifrågavarande ändamål tillhandahålla sistnämnda belopp, har upprättats i huvudsaklig överensstämmelse med avtalet om krediten till kommissionerna.

Vad slutligen angår bolagets hemställan om ökning av dess garantifond, så är, på sätt ovan omnämnts, bolagets upplåningsrätt för närvarande begränsad till fem gånger sammanlagda beloppet av dess aktiekapital och garantifond, d. v. s. 100 miljoner kronor. Då hittills försålts obligationer för ett belopp av omkring 28 miljoner kronor, skulle bolaget genom täckandet av sitt lånebehov intill den 1 april 1919, enligt förut meddelad beräkning uppgående till cirka 90 miljoner kronor, komma att överskrida denna lånerätt med cirka 18 miljoner kronor. Det synes alltså nödvändigt, att åtgärder vidtagas för höjandet av bolagets upplåningsrätt. Detta kan ske genom ökandet av den garantifond, vilken enligt riksdagens beslut överlämnats till bolaget från riksgäldskontoret, i förening med ökning av bolagets aktiekapital. Då

garantifonden och aktiekapitalet nu äro lika stora, synes det vara lämpligast, att detta förhållande alltjämt bibehålles, så att nämnda fond och kapital utökas i samma omfattning. I fråga om den gräns, till vilken bolagets upplåningsrätt bör höjas, så lärer det icke vara lämpligt att i dylikt avseende fastställa något visst belopp, särskilt som sådana förhållanden kunna tänkas inträda, vilka skulle minska bolagets beräknade penningbehov.

Då de till ärendet hörande handlingarna komma att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott, lärer någon fullständigare redogörelse för ärendet icke erfordras, utan får jag, under återopande av vad jag sålunda anfört, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen besluta att bemyndiga

1:o) riksgäldskontoret att ej mindre träffa avtal med ett antal privatbanker om öppnandet av en kredit å 100 miljoner kronor i och för tillhandahållande av medel till Svenska kronkreditaktiebolaget för bestridande av i samband med avtal med främmande makter utlovade krediter, än även för höjning av nämnda bolags garantifond tillhandahålla bolaget statens 5 procent obligationer till belopp, som erfordras för ökning av bolagets upplåningsrätt, under förutsättning att bolagets aktiekapital ökas till samma belopp som garantifonden; samt

2:o) Kungl. Maj:t att ikläda statsverket ansvarsskyldighet för den förlust, som skulle kunna åsamkas bolaget på grund av krediter, vilka bolaget tillhandahåller i eulighet med nu gällande eller blivande handelsavtal med främmande makter, i den mån sådan förlust föranledes av uppställda räntevillkor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Arfwidson.